

SICĂ ALEXANDRESCU

1896—1973

w.cimec

In memoriam

Au trecut două săptămîni, de cînd am ascultat, încă o dată, marșul triumfal al morții : rostogolirea bulgărilor de pămînt pe sicriul lui Sică Alexandrescu. De a-l fi auzit, de a-i păstra încă sinistrele ecouri în auz, trebuie să ne convingă că omul, celei mai vechi și mai active prezențe în teatrul românesc contemporan, a plecat pentru totdeauna, din teatru, dintre noi, din el însuși.

Nc-am obișnuit să spunem, cînd ne părăsește cite un om care a trăit mult — mult, atît din punctul de vedere calendaristic, cit și din punctul de vedere al unei activități larg cuprinzătoare de creație publică — că, odată cu el, moare o epocă.

Cu Sică Alexandrescu, putem spune, întemeiat, că mor chiar două, două epoci din istoria ultimilor șaizeci de ani ai teatrului nostru. Două epoci ale căror legături, ale căror principii de continuitate sînt mult mai puțin vizibile decît elementele decisive și atît de spectaculoase care le-au deosebit între ele. Ne gîndim la ultimii treizeci de ani ai teatrului României burgheze și la primii treizeci ai teatrului României revoluționare, României Socialiste. Că Sică Alexandrescu le-a putut reprezenta, le-a putut ilustra atît de benefic pe amîndouă, ne furnizează cea mai solidă dovadă a forței și bogăției personalității sale.

În perioada teatrului burghez, a fost un „individual“, un lăturaș al drumurilor oficiale, și a fost, deseori, chiar „în răspar“, un franc-tiror, de pe pozițiile așa-zisului teatru particular : rezultatul activității sale de atunci, a fost de temeritate repertoriale, de descoperire și „lansare“ a multor dramaturgi originali, de căutare, de adunare la un loc și școlire artistică a nenumărați actori străluciți, care au devenit glorii ale scenei celor două epoci.

În perioada teatrului socialist a fost un participant pasionat, un soldat devotat și disciplinat al frontului culturii și artei noi, ureche și glas al chemărilor colectivității, chemările populare și patriotice. A fost, într-un cuvînt, un comunist. Rezultatul a fost : nenumărate spectacole memorabile, care au stat la temelie avîntului și primatului Teatrului Național din București, în toată această perioadă : reabilitarea și reconsacrarea publică a clasicismului românesc ; slujirea rodnică a dramaturgiei originale noi, citeva serii de actori și regizori formați la școala realismului, a celor mai înalte concepții profesionale, a celui mai bun meșteșug, a celei mai depline dăruiri ; un stil „Sică“, echipe actoricești „Sică“, un adevărat „mod Sică“, al muncii, al organizării, al viețuirii teatrale.

Ceea ce l-a ajutat să evolueze astfel, mereu ascendent și mereu fecund, în două condiții sociale atît de diferite, a fost pasiunea lui pentru teatru. Pasiune servită de convingeri clare și puternice, și de un elan al muncii care era al însăși vitalității sale. sau era însăși vitalitatea sa. Într-un domeniu în care creația e atît de perisabilă și atît de repede uitată. Sumarul uriașei activități a lui Sică Alexandrescu spune limpede că principii sale fundamentale au fost, totdeauna, un teatru realist, un teatru național-patriotic, un teatru al publicului larg, un teatru popular în înțelesul cel mai bun al cuvîntului.

Cu asemenea principii, cu asemenea credințe, o prezență de șaizeci de ani, nu devine, de pe o zi pe alta, absentă. Adevărata prezență a creatorului, a slujitorului de idealuri, nu este cea fizică : nu, nu este aceasta, care luptă cel mai puțin și cel mai slab împotriva morții, a uitării, a absenței. Adevărata prezență este aceea care se înrădăcește și se prelungește în alcătuirea sufletească, spirituală, morală, a celorlalți, a cit mai mulți.

Astfel fiind, nu încape vorbă că în noi toți, cei de azi, și în alții după noi, ai veșnic viețuitoarei lumi a teatrului, prezența lui Sică Alexandrescu se va mai face multă vreme simțită.

Meșterul

Domnul Sică Alexandrescu a plecat dintre noi...

Sînt oameni despre care nu putem spune că au murit. Ei îți rămîn prezenți în amintire pînă în clipa cînd ne vine rîndul să plecăm pe același drum pe care au plecat și ei...

...A plecat dintre noi... Dar, odată cu plecarea sa, trec în istoria teatrului românesc cel puțin cincizeci de ani, care vor purta amprenta geniului său. Este impresionant : să traduci, să scrii teatru, să pui în scenă opere dintre cele mai de preț și necesare culturii unui popor ; să folosești valorile actoricești a două generații și să faci cunoscut teatrul românesc în toată Europa, de la Paris la Moscova, culegînd de pretutindeni aprecieri superlative. Marele examen al măiestriei lui artistice, domnul Sică Alexandrescu l-a trecut, excepțional, valorificînd opera dramatică a lui Ion Luca Caragiale. I-a analizat pînă în amănunt caracterul personajelor lui, determinantele conflictelor lui dramatice, descoperînd, în modul lor ilar, concepția despre viață a unei epoci, și punînd-o astfel, în fața spectatorului de azi...

Fidelitatea față de operă, restituirea ei în toată bogăția de culori artistice : acestea erau gîndurile care îl animau de la prima lectură pînă la spectacol. Cunoștea piesa, cuvînt cu cuvînt, replică de replică, de la cele dintîi repetiții : nu puteai să-l eviți. Te privea cu zîmbetu-i euceritor, parcă spunîndu-ți : „mîine ca în carte“. Și nu se putea altfel. Integritatea făcea parte din respectul pe care-l nutrea pentru temă și text, respect pe care ni-l însufla și nouă, li plăceau, domnului Sică Alexandrescu, și vorbele de duh — ale lui Alexandru Giugaru, și risul mer — citeadată nejustificat enervant, și gluma și farsa — la care se angaja din plin. Dar nu în repetiții, nu în spectacole.

Socotea, domnia-sa, repetiția, ca pe un moment de rugăciune într-un templu, în care cei ce intră și ies, pășese ușor, vorbesc încet, nu trîntesc uși. Artist de mare rafinament intelectual, îți construia și-ți impunea personajul din mediul în care prindea să se infiripe, din nuanțe, din claritatea ideilor, din efectele spontane, din trăirea adevărată... Și, în această atmosferă propice creației, simțeau cum se ridică în fața ta omul care îți impromuta personalitatea, omul pe care aveai să-l interpretezi. Atunci, o bucurie mare îți inunda sufletul, ochii îți lacrimau, îți venea să-i îmbrățișezi pe toți care-ți ieșeau în cale... Erai pe punctul de înregistrare a unui nou succes, simțeau că urci încă o treaptă în carieră. Metoda realistă de cunoaștere, școala de bază a creației teatrale românești, aplicată cu multă măiestrie de domnul Sică Alexandrescu, a făcut din noi toți, bineînțeles ținînd seama de posibilități, un colectiv de recunoscută valoare. Succesele ne legau, mai sincer și mai strîns, pe unul de celălalt.

Săliile pline pînă la refuz, spectacolele-sărbători, finalele, erau adevărate bătăi cu flori. Din cînd în cînd, totuși, se auzea, din fundul sălii, poenitura proverbială — dintre degetul mare și cel mijlociu — a domnului Sică Alexandrescu — semn de slăbire a ritmului sau de nesiguranță. Nu absentă de la nici un spectacol a cărei direcție îi purta semnătura.

Titluri, premii de stat, aprecieri favorabile ale spectatorilor și ale presei, plecări peste hotare... Intrigi, sforării de culise, conflicte, între confrăți — obișnuite în alte colective — nu au apărut în colectivul nostru. De altfel, nici nu era cine să le provoace : toți eram realizați.

„Echipa de aur“ a Teatrului Național, operă gîndită și impusă de prestigiosul lui talent, a dăinuit două decenii, îmbogățînd patrimo-

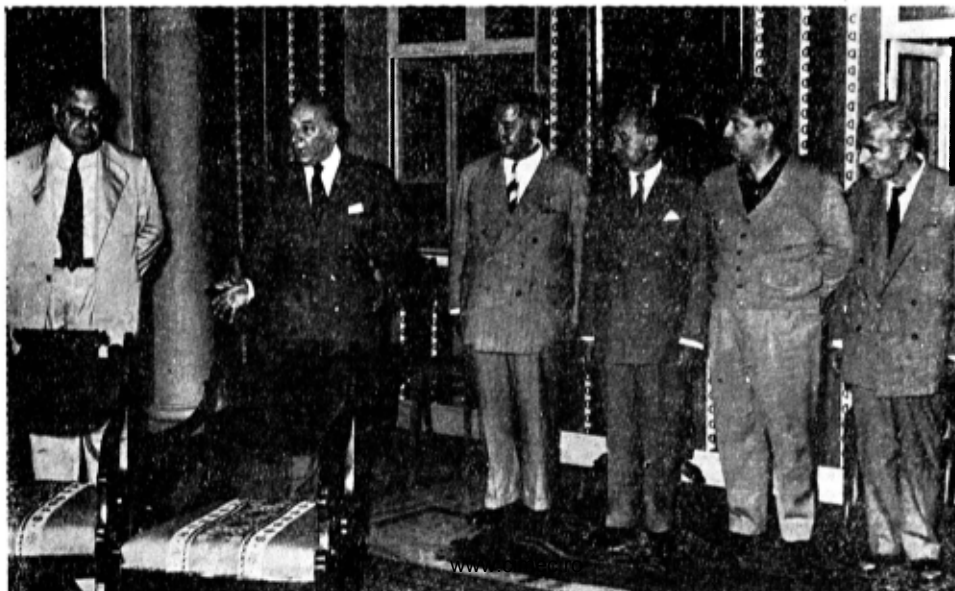
mind artistic național cu o tipologie nouă de caracter, extrase din repertoriul original și universal. Fiecare dintre noi realizăm anual trei-patru sute de spectacole — pe cele două scene ale Teatrului Național, în fabrici, în uzine, pe ogoare; și nelipsit în mijlocul nostru, îl aveam pe domnul Sică Alexandrescu, neobosit animator.

Sînt printre noi oameni cu destine importante. Un astfel de om a fost și domnul Sică Alexandrescu. Rolul său, de deschizător de drumuri, nu s-a oprit numai la cunoașterea și popularizarea dramaturgiei originale și a valorilor artistice românești. A fost și ambasadorul teatrului românesc peste hotare. În Uniunea Sovietică, Polonia, Finlanda, Grecia, Austria, în Statele Unite, Franța, Italia, în misiuni speciale sau invitat ca director de scenă, a militat pentru cunoașterea prin artă, a contribuit — prin mijlocirea artei teatrale — la stringerea relațiilor de prietenie, de sinceră apreciere, de încredere între popoare. Ce lungi și grele erau zilele în care ne lipsea!... Și ce ritm trepidant căpăta viața noastră profesională, cînd era alături de noi!... Niciodată nu l-am văzut trist, niciodată nu l-am auzit plîngîndu-se, nu ne-a împărtășit greutățile, piedicile, neînțelegerile... Și au fost destule...

Într-o seară, acasă, la maestru, în fața unui palbar cu vin, după ce Niki Atanasiu și eu obținusem titlul de artist al poporului, ne-a mărturisit emoția cu care așteptase eve-

Fotografii-document: sus, maestrul alături de Ionel Țăranu, Gh. Timică, C. Toneanu, Bîrlîc; jos, cu Alexandru Giuganu, Gh. Calboreanu, Bîrlîc, Marcel Anghelescu, Mircea Balaban

Dind indicații lui... Pristanda (Marcel Anghelescu)

urmează să se deschidă prima stagiune la Naționalul cel nou) și de spectacolul grandios ce avea de gând să-l realizeze. Insista asupra textului, subliniindu-i factura dramatică, rolurile minunate construite de Aurel Baranga, pentru această cu adevărat Simfonie Patetică a unor vremi bogate în atâtea încercări... Emoționat de primirea ce i se făcuse la Național, domnul Sică Alexandrescu avea lacrimi în ochi... Aprecia gestul frățesc pe care îl făcuse Radu Beligan, îndreptându-i direcția de scenă, la un atât de important prilej, și ardea de nerăbdare să se întoarcă de la Paris; să înceapă repetițiile. În drum spre mașină, mi-a spus, ținându-mă de braț: „Sint foarte mulțumit de Radu și de Baranga; vreau să nu-i decepționez. Așa că, de la 1 septembrie, obiectivul principal — pregătirea stagiunii inaugurale în sala cea nouă a Teatrului Național...“ Ne-am sărutat, ne-am urat vacanță plăcută... În timp ce mașina cobora, încet, panta spre ieșirea de la restaurantul „Pescăruș“, am văzut pentru ultima dată, o clipă, profilul maestrului Sică Alexandrescu... Era în 28 iulie 1973...

Sufletul generației, al cărui mezin îmi place să mă numesc, a încetat să existe... Se cuvine să-i cercetăm cu grijă, fiecare moment al existenței...

O parte din lumina sufletului său a rămas în noi... În lumina, care ne-a rămas de la el, vom activa și vom face să activeze pe cei ce vin după noi... Cîste celor ce ne-au lăsat drept moștenire lumina. Moștenirea pe care o găsim la răscrucea dintre viață și moarte nu se plătește decît cu recunoștință...

Și obolul acesta îl meriți din plin, de la noi toți cei care am rămas... dragul meu, domnule Sică Alexandrescu...

Marcel Anghelescu

nimentul: „Începusem să mă simt stingher, mă temeam că n-o să vă mai facă niciodată artiști ai poporului — și mă mustra conștiința că n-am stărunit îndeajuns, la timpul cuvenit“...

Îl caracteriza noblețea sufletească. I-am simțit-o fiecare dintre noi, de multe ori. Din seara aceea, însă, această noblețe m-a determinat să-l iubesc și mai mult... Să-l urmăresc cu recunoștință. Căci din seara aceea am realizat că îi datoram totul.

Spuneam că „echipa de aur“ a Teatrului Național a dăinuit două decenii... Da, pentru că, din chiar momentele ei de culme, rînd pe rînd, încununăți de glorie și înconjuțați de regrete, au început să dispară: G. Timică, Ion Talianu, N. Bălățeanu, Mihai Popescu, Ion Manolescu, Alexandru Critico, Niki Atanasiu, Grigore Vasiliu-Birlie, Gh. Storin, Ion Manu. Iar acum, iată — domnul Sică Alexandrescu...

Cu ocazia sărbătoririi unui eveniment important — reluarea activității la Teatrul Național, vis urmărit de mulți ani — îmi vorbea cu căldură de noua lucrare a lui Aurel Baranga: Simfonia Patetică (piesă cu care

